

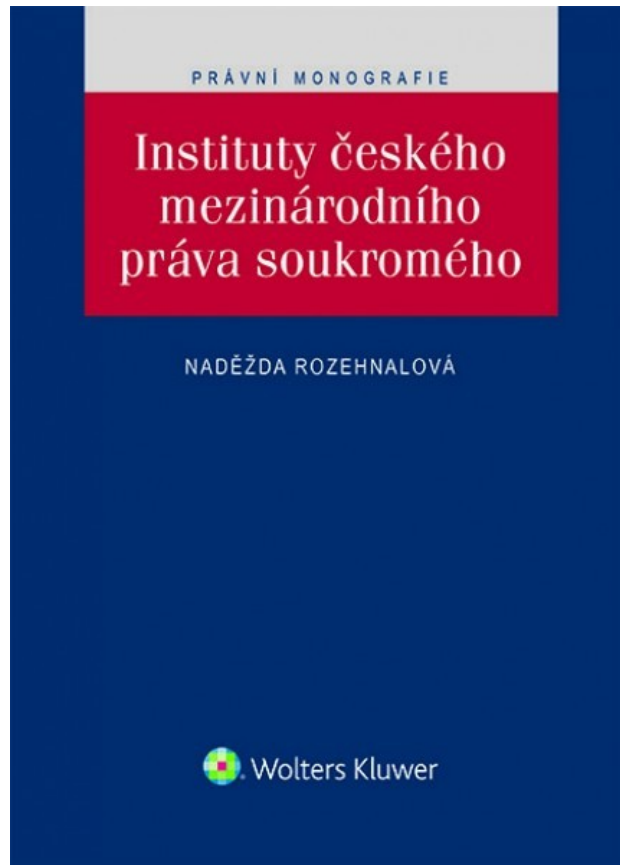

**PRÁVNICKÁ
FAKULTA**
Masarykova univerzita

Mezinárodní právo soukromé a komparativní právo

Základní studijní literatura

- Naděžda Rozehnalová. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. Wolters Kluwer, 2016.

Doplňující studijní literatura

- ... viz studijní materiály předmětu ...

Další zdroje

- Blog Conflict of Laws, <http://www.conflictoflaws.net/>
- JSTOR Database, <https://www.jstor.org/> - „americké zdroje“
- SSRN Database, <https://ssrn.com/en/>

- Jurisdiction, Conflicts of Law and Data Protection in Cyberspace,
<https://www.youtube.com/watch?v=EhbwdhBFuCU>,
<https://www.youtube.com/watch?v=NYt6SFUkeYU&t=26>

S

Mezinárodní právo soukromé a komparativní právo

- Viz předcházející přednášky...
- Aplikované komparativní právo – vliv na legislativu, judikaturu, harmonizaci, unifikaci apod.
- Pluralita právních systémů, jejich interakce... zjevné paralely mezi komparativním právem a MPS
- MPS v praxi – dosah alespoň dvou právních řádů (*fora a cizího*)
- MPS je ze své podstaty založeno a vyžaduje komparativní právo

Mezinárodní právo soukromé a komparativní právo

- Trichotomie dle Ernesta Rabela:
  1. Komparativní mezinárodní právo soukromé
  2. Komparativní právo jako nástroj pro aplikaci MPS
  3. Komparativní právo jako základ MPS

1. Komparativní mezinárodní právo soukromé

- Existence států s různými právními řády a systémy
- Komparativní právo má velký význam v MPS
- Vývoj institutů jako *renvoi*, kvalifikace apod.
- MPS založeno na komparaci

- Ernst Rabel – *Comparative Private International Law*
- *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht*
- *Yearbook of Private International Law*
- ...

1. Komparativní mezinárodní právo soukromé

- Snaha o vytvoření obecných principů MPS na základě komparace
- Haagská konference mezinárodního práva soukromého, <https://www.hcch.net/en/home>
- UNIDROIT
- Problém – odlišný vývoj na kontinentální Evropě a v USA
- Evropa
  - Vytváření evropského MPS (nařízení a směrnice)
  - Nařízení Řím 0

1. Komparativní mezinárodní právo soukromé

- Haagská konference mezinárodního práva soukromého
  - Na komparaci právních úprav založena
  - 40 mezinárodních úmluv,
<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions>
  - Principles on Choice of Law in International Commercial Contracts,
<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=135>
  - Judgments Project
    - *Hague Convention of 30 June 2005 on Choice of Court Agreements...*

**PRÁVNICKÁ
FAKULTA**
Masarykova univerzita

Exkurz – příklad jiného přístupu k MPS – USA

Mezinárodní právo soukromé v USA

- Odlišný přístup, akcent na kolize mezi jednotlivými státy kolize, neexistence MPS na federální úrovni
- Založeno na principu suverenity a *comity*
  - Cíl: vyřešit konflikt
  - „*Justice in the individual case is often prioritized over ex ante predictability.*“
- Unifikace
  - Tzv. spontánní kodifikace
  - American Law Institute
  - Sesbírání práva
  - Neoficiální kodexy soudcovského práva
  - Bez právní závaznosti
  - First Restatement, Second Restatement, Third Restatement

Mezinárodní právo soukromé v USA

- The Restatement Second 1969
  - Přináší obecné metody řešení
  - *Most significant connection* => použije se právo, ke kterému mají zainteresované strany nejužší a nejreálnější spojení
  - Srovnejte nejužší spojení (Nařízení Řím I a II)

Rozdíl přístupu k MPS - Evropa vs. USA...

- U.S. – Restatement (Second) – *„the goal of the choice of law process is to identify the state that has the most significant relationship“*
  - the needs of the interstate and international systems
  - the relevant policies of the forum
  - the relevant policies of other interested states and the relative interests of those states in the determination of the particular issue
  - the protection of justified expectations
  - the basic policies underlying the particular field of law
  - certainty, predictability and uniformity of result
  - ease in the determination and application of the law to be applied

Mezinárodní právo soukromé v USA

- Znaky
  - Dynamismus, kreativita, pragmatismus
  - Malá právní jistota účastníků právních vztahů
  - Závislost na aplikaci teorií (doktrín)
  - Výběr práva bez pevných pravidel, přihlížení k obsahu právních řádů, upřednostňování *legis fori*, výběr mezi normami
  - Použití cizího práva je fakultativní – k návrhu strany, strana prokazuje jeho obsah

Teorie nabytých práv (*vested rights*)

- Joseph H. Beale
- 1870 – 30. léta 20. století, dodnes se objevuje v soudní praxi
- Respekt pro suverenitu jiného státu =>
- Právo, které bylo nabyto podle hmotného práva cizího státu, musí být chráněno všude
- Rozhodující je právo místa, kde vznikla práva nebo závazky

Teorie místního práva (*Local Law Theory*)

- W.W. Cook
- Odmítnutí tradičního kolizního přístupu
- Aplikuje se vždy právo *fora* – v souladu s cizím právem (soud řešící případ s mezinárodním prvkem vždy použije svoje právo - snaží se aplikovat pravidlo totožné nebo podobné s pravidlem, které najde v právním řádu státu, s nímž jsou spojeny prvky daného případu)
- *Lex fori* se nepoužije jen tehdy, jestliže se jeho výkladem zjistí, že odkazuje k cizímu právu
- Jen jednotlivé normy cizího práva

Analýza vládního zájmu (*Governmental Interest Analysis*)

- Brainard Currie
  - Právní zájmy zainteresovaného státu – každý stát má zájem aplikovat své právo
  - Určení rozhodného práva – existence zájmu státu na aplikaci vlastních norem

Analýza vládního zájmu (*Governmental Interest Analysis*)

- Nepravý konflikt
  - ❖ Jen jeden stát má zájem na použití svých norem
- Pravý konflikt = zjevný střet mezi zájmy dvou států
  - ❖ Lex fori x cizí právo => lex fori
  - ❖ Cizí právo x cizí právo => nejednoznačný závěr
  - ❖ Žádný stát není zainteresován => lex fori
- Zásadně proti tradičnímu koliznímu přístupu
- Upřednostnění lex fori

Teorie lepšího práva (*Better Law*)

- Robert A. Leflar
- Určení rozhodného práva na základě 5 znaků
- ❖ Předvídatelnost výsledku (právní jistota stran)
- ❖ Zachování mezistátního a mezinárodního pořádku (neupřednostňovat *lex fori*)
- ❖ Zjednodušení úkolu soudu
- ❖ Podpora vládních zájmů státu soudu vyřešit spor
- ❖ Použití lepšího právního pravidla
- Umírněný odklon od tradičního kolizního přístupu

New Restatement of Conflict of Laws

- Michaels, Whytock. Internationalizing the New Conflict of Laws Restatement,
<https://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.cz/&httpsredir=1&article=1505&context=djcil>

1. Komparativní mezinárodní právo soukromé

- Vývoj v kontinentální Evropě
  - Mezinárodní právo soukromé jako disciplína blízká soukromému právu – *Jak mezinárodní je mezinárodní právo soukromé?*
  - Předvídatelnost a právní jistota (zásadně) důležitější než rozhodnutí a jeho dopady v jednotlivém případě (únikové doložky, materializace kolizních norem, veřejný pořádek umožňují tyto nežádoucí dopady zmírnit)

1. Komparativní mezinárodní právo soukromé

- Praktická aplikace komparativního MPS
  - Haagská konference MPS – Hague Convention on Evidence and on Service
  - Judgments Project (viz další slajd...)
  - EU – přednost kontinentálního práva před anglickým (*forum non conveniens*, anti-suit injunctions) -> Brexit?
  - Národní systémy – vždy založeny na komparaci... ehm ehm český OZ???
  - Zajímavý vývoj v Latinské Americe, v Číně...

Hague Convention of 30 June 2005 on Choice of Court Agreements

Year:	Hague Convention:	The Internet:
1992	Conception	<ul style="list-style-type: none"> •E-mail & BBS •WWW & Commercial Internet turns 1 •1 million Internet hosts •50 websites
2002	Preliminary Document No. 17	<ul style="list-style-type: none"> •175 million Internet hosts •40 million websites •Blogs become popular
2005	Concluded	<ul style="list-style-type: none"> •400 million Internet hosts •100 million websites •YouTube.com is launched

1. Komparativní mezinárodní právo soukromé

- Praktická aplikace komparativního MPS
  - V mnoha zemích po dlouhá léta bylo MPS vytvářeno soudy a soudními rozhodnutími – založeno na komparaci
  - Tento trend se zmenšuje s vytvářením kodifikovaného MPS
  - Nicméně stále význam u jednotné interpretace mezinárodních úmluv

1. Komparativní mezinárodní právo soukromé

- Praktická aplikace komparativního MPS
- Právníci – nutnost vyřešení případu pro klienta
  - Forum shopping
  - Law shopping

2. Komparativní právo jako nástroj pro aplikaci MPS

- Klasický postup pro řešení případů s mezinárodním prvkem
  1. Kvalifikace
  2. Subsumpce
  3. Interpretace
  4. Aplikace

- Renvoi, zjišťování obsahu cizího práva, kvalifikace...

2. Komparativní právo jako nástroj pro aplikaci MPS

- Kvalifikace
  - Tradičně ovlivněna komparací
  - Poprvé u Ernsta Rabela – univerzalistický přístup – principy a doktríny MPS nutno kvalifikovat na základě univerzálního výkladu založeného na komparaci různých přístupů v různých právních řádech
  - Realita soudní praxe – např. *mahr* v islámském právu (finanční platba ženicha nevěstě v okamžiku sňatku) – nutno rozumět jeho funkci, srovnat s národní úpravou smluv, manželství, společného jmění, výživného, dědění...

2. Komparativní právo jako nástroj pro aplikaci MPS

■ Kvalifikace

- Procesní -> hmotněprávní
- Zvláštnosti v unifikacích – nestojí za nimi žádné právo – soud hledá společný pojem
- Zvláštnosti v případě SD EU – interpretace a tvorba pojmů
- Je možné kvalifikovat dle *lex causae*, je-li smyslem tento právní řád najít?
- Autonomní kvalifikace – Ernst Rabel, zvláštní mezinárodní pojmy nezávislé na národním právu
  - Dříve naprosto nemyslitelná, dnes realita v unijním právu...

2. Komparativní právo jako nástroj pro aplikaci MPS

- *Renvoi*
  - aplikace cizích kolizních norem soudy
  - Problém v případě různých právních systémů
  - Příčiny vzniku – stejný rozsah, ale jiné navázání; jiná interpretace hraničních určovatelů; rozdílná kvalifikace v právu *fora a lege causae*
  - Příklad z učebnice – právní režim dědění movitých věcí

2. Komparativní právo jako nástroj pro aplikaci MPS

- *Renvoi*
  - Přijímání – pragmatický pohled návratu k tuzemskému právu, nabídka cizímu právu, shoda v rozhodování...
  - Nepřijímání – riziko bludného kruhu
  - Zvláštní přístupy – *common law*, *foreign court theory* – jak by postupoval soudce v jiném státě
  - Česká pozice - § 21 ZMPS (§ 31/1 druhá věta, § 65/3, § 83/2 a 7, § 119 věta druhá)

2. Komparativní právo jako nástroj pro aplikaci MPS

- Zjišťování obsahu cizího práva
  - Symeonides
  - Max Rhenstein – USA, 40 rozhodnutí s mezinárodním prvkem, ve 32 špatně aplikováno cizí právo...
  - Soudce musí cizímu právu porozumět, jak jej aplikovat v praxi, jinak *lex fori*
  - Common law – běžní znalci cizího práva

Rudolf Schlesinger: „*Do you [from Germany] think you know more about French law than French professor? No, but I can explain it to the tribunal better.*“

2. Komparativní právo jako nástroj pro aplikaci MPS

- Zjišťování obsahu cizího práva
  - Česká pozice - § 23 ZMPS
  - *Pokud z jiných ustanovení tohoto zákona nevyplývá něco jiného, je třeba zahraničního práva, jehož se má použít podle ustanovení tohoto zákona, používat **i bez návrhu** a tak, jak se ho používá na území, v němž toto právo platí. Použije se těch jeho ustanovení, kterých by se na území, na němž toto právo platí, pro rozhodnutí ve věci použilo, bez ohledu na jejich systematické zařazení nebo jejich veřejnoprávní povahu, pokud nejsou v rozporu s nutně použitelnými předpisy českého práva.*
  - *Pokud dále není stanoveno něco jiného, obsah zahraničního práva, jehož se má použít podle ustanovení tohoto zákona, se zjišťuje bez návrhu z úřední povinnosti. Soud nebo orgán veřejné moci, který rozhoduje ve věcech upravených tímto zákonem, učiní k jeho zjištění všechna potřebná opatření.*

2. Komparativní právo jako nástroj pro aplikaci MPS

- Better law doctrine
  - USA, Robert A. Leflar
  - Určení rozhodného práva na základě 5 znaků - předvídatelnost výsledku (právní jistota stran), zachování mezistátního a mezinárodního pořádku (neupřednostňovat *lex fori*), zjednodušení úkolu soudu, podpora vládních zájmů státu soudu vyřešit spor, oužití lepšího právního pravidla
  - „*Superiority of one rule of law over another in terms of socio-economic jurisprudential standards*“
  - Vyloučeno v EU...? Viz dále...

2. Komparativní právo jako nástroj pro aplikaci MPS

- „better law“ v EU?
  - Delikty – výběr žalobce mezi místem protiprávního jednání a místa vzniku škody
    - Článek 6 odst. 3 písm. b) Nařízení Řím II (narušení trhu ve více zemích)
    - Článek 7 Nařízení Řím II (škoda na životním prostředí)
    - Výběr na základě předpokládaného výsledku
  - Výběr na straně soudce
    - Smlouvy spotřebitelské, pracovní – volba práva (článek 6 odst. 2, článek 8 odst. 1 Nařízení Řím I)

2. Komparativní právo jako nástroj pro aplikaci MPS

- Governmental interest analysis
  - Brainard Currie
    - Právní zájmy zainteresovaného státu – každý stát má zájem aplikovat své právo
    - Určení rozhodného práva – existence zájmu státu na aplikaci vlastních norem

2. Komparativní právo jako nástroj pro aplikaci MPS

- Governmental interest analysis
  - Nepravý konflikt
    - Jen jeden stát má zájem na použití svých norem
  - Pravý konflikt = zjevný střet mezi zájmy dvou států
    - Lex fori x cizí právo => lex fori
    - Cizí právo x cizí právo => nejednoznačný závěr
    - Žádný stát není zainteresován => lex fori
  - Zásadně proti tradičnímu koliznímu přístupu
  - Upřednostnění *lex fori*

2. Komparativní právo jako nástroj pro aplikaci MPS

- *Ordre public*
  - Tradiční oblast pro komparativní právo
  - Veřejný pořádek na národní, mezinárodní a unijní úrovni
  - Soudní praxe – opačný přístup – USA – svoboda slova jako základní odpírací důvod pro uznání a výkon právě proto, že jiné země ji tolik nezdůrazňují...
  - Funkční analýza – příklad Německo (BGH 4.6.1992, BGHZ 118, 312) – uznání a výkon kalifornského rozhodnutí o punitive damages
    - Trest je možný pouze ve veřejném právu vs. jakou funkci tento institut plní a jak jej lze zařadit do národního systému

2. Komparativní právo jako nástroj pro aplikaci MPS

- Adaptace, transpozice, substituce
  - Možnost rozštěpení situace do rozsahů více kolizních norem – aplikace různých právních řádů pro jednu situaci (dépécage)
  - Situace, kdy má být přiznáno určité právo (např. věcné v rámci dědického řízení) a právní řád *fora* takové právo nezná
  - Příklad – zápis věcného práva existujícího v jednom státě a zde vzniklého, ale neexistující v jiném státě – neproveditelné do veřejného registru
  - Příklad – kafala (typ „adopce“ opuštěného nezletilého dítěte) v islámském právu

2. Komparativní právo jako nástroj pro aplikaci MPS

- Adaptace (adaptation, Anpassung, Angleichung) – přizpůsobení – slouží k odstranění nežádoucích důsledků aplikace více právních řádů na konkrétní situaci
  - Situaci nelze překlenout analogií nebo interpretací
  - „slepá ulička“
  - Současně neexistuje důvod pro odepření aplikace např. z titulu veřejného pořádku
  - Nelze zaměňovat s řešením předběžné otázky
  - Neexistuje pevné pravidlo
  - Adaptace materiální a kolizní

2. Komparativní právo jako nástroj pro aplikaci MPS

■ Adaptace

- Článek 31 Nařízení o dědictví - Přizpůsobení věcných práv – adaptace ve fázi rozhodování
  - Bod 16 a 17 Preambule
  - *Dovolává-li se osoba věcného práva, které jí náleží na základě práva rozhodného pro dědění, a dané věcné právo neexistuje v právním řádu členského státu, v němž se tohoto práva dovolává, bude toto věcné právo v případě potřeby a v možném rozsahu přizpůsobeno nejbližšímu rovnocennému věcnému právu v rámci právního řádu daného státu, přičemž bude zohledněn účel a zájem, které toto konkrétní věcné právo sleduje, jakož i účinky, jež jsou s ním spojeny.*
  - Podobně v Nařízení o majetkových poměrech manželů a Nařízení o majetkových poměrech registrovaných partnerů

2. Komparativní právo jako nástroj pro aplikaci MPS

- Adaptace
  - Článek 54 odst. 1 Nařízení Brusel Ibis – adaptace ve fázi uznání a výkonu
    - Pokud je v rozhodnutí obsaženo opatření či příkaz, jež nejsou známy v právu dožádaného členského státu, toto opatření nebo příkaz se v největší možné míře upraví na opatření nebo příkaz známé v právu tohoto členského státu, se kterými jsou spojeny rovnocenné účinky a které sledují obdobný účel a zájem.

2. Komparatívni právo jako nástroj pro aplikaci MPS

■ Adaptace - § 67a slovenského ZMPS

1. Ak cudzie rozhodnutie obsahuje vecné právo, opatrenie alebo príkaz, ktoré nie sú známe v slovenskom právnom poriadku, toto vecné právo, opatrenie alebo príkaz sa, ak je to potrebné a v rozsahu, v ktorom je to možné, premení na vecné právo, opatrenie alebo príkaz, ktoré je známe v slovenskom právnom poriadku a ktoré je z hľadiska sledovaného cieľa a účelu a účinkov s ním spojených najbližšie vecnému právu, opatreniu alebo príkazu v cudzom rozhodnutí.
2. Ak súd rozhoduje o uznaní alebo výkone cudzieho rozhodnutia, vykoná premenu podľa odseku 1 v tomto konaní.
4. Ak premenu podľa odseku 1 nie je možné vykonať, v tejto časti sa cudziemu rozhodnutiu právne účinky nepriznajú.

2. Komparativní právo jako nástroj pro aplikaci MPS

- Adaptace
  - České právo zná v teorii, v praxi zatím nepoužívá
  - Známo z unijních nařízení

2. Komparativní právo jako nástroj pro aplikaci MPS

- *Forum non conveniens*
  - *“It seems to me [...] that that [the issue of forum non conveniens] is the place in which the Internet problem is going to be solved in the world. Countries are going to say, “Of course we've got jurisdiction. The damage happened here or some other - we can serve here but it is much more convenient that this matter be litigated in another place”.”*
  - Kirby J, High Court hearing of Dow Jones v Gutnick

3. Komparativní právo jako základ MPS

- Tzv. třetí škola mezinárodního práva soukromého
  - Internacionalisté, monisté (nacionalisté)
  - Franz Khan, 1900
  - Komparativní škola – jednotlivé národní právní řády jsou základem MPS -> také národní pravidla MPS nemohou být založeny pouze na „národních“ hmotných pravidlech -> MPS musí být založeno na komparaci všech existujících soukromoprávních norem... dále rozvedeno Ernsem Rabelem pro kvalifikaci (viz slajd dříve)
  - Zároveň není možné vycházet pouze z nestátního práva

3. Komparativní právo jako základ MPS

- Tzv. třetí škola mezinárodního práva soukromého
  - Dnes – částečně úspěšná
  - MPS se nikdy neodpoutá od národních a veřejných zájmů (tím spíše v EU)
  - Národní zákonodárce někdy „donucen“ okolnostmi – např. normy MPS pro registrované partnerství

3. Komparativní právo jako základ MPS

- Tzv. třetí škola mezinárodního práva soukromého
  - Problémy – ani komparativní přístup nebude nikdy hodnotově neutrální
  - *„Judge remains an officer in his own state, situated within his own legal system.“*
  - Posun od funkčního přístupu k socio-kulturnímu?

Co může MPS naučit komparativní právo?

- Víme, že nic nevíme... Jsme na to zvyklí.
  - S cizím právem se setkáváme ve velmi konkrétních situacích a musíme najít konkrétní řešení.
  - Nemůžeme vnímat různé právní řády v izolaci; musíme vnímat jejich interakci a vzájemný vliv.
  - Musíme najít řešení, tedy upřednostnit jeden přístup před druhým. Musíme odůvodnit řešení druhé straně.
  - Právník zabývající se MPS se pohybuje ve všech třech rovinách problému (viz úvod).
    - *„What a private international lawyer engages in is, ultimately, a form of comparative law that can be called applied comparative law.“*

Mezinárodní právo soukromé a komparativní právo

- MPS a komparativní právo jsou propojeny – jak na úrovni plurality práva, tak na úrovni aplikace
- Komparativní právo si MPS málokdy všimne... MPS využívá komparativní právo poměrně často...

**PRÁVNICKÁ
FAKULTA**
Masarykova univerzita

Děkuji za pozornost.

